

NOTATKA

z posiedzenia Komisji Ustawodawcza

Data posiedzenia: 10 marca 2010 r.

Nr posiedzenia: 287

Posiedzeniu przewodniczył: senator Bohdan Paszkowski – zastępca przewodniczącego komisji.

- Porządek posiedzenia:**
1. Rozpatrzenie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 16 grudnia 2009 r. dotyczącego ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (*sygn. akt K 49/07*).
  2. Rozpatrzenie postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z 5 maja 2009 r. dotyczące ustawy - Kodeks karny (*sygn. akt S 2/09*).
  3. Rozpatrzenie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 8 grudnia 2009 r. dotyczącego ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (*sygn. akt SK 34/08*).

- W posiedzeniu uczestniczyli:
- senatorowie członkowie komisji: Zbigniew Cichoń, Stanisław Gogacz, Leon Kieres, Bohdan Paszkowski, Grażyna Sztark, Marek Trzciniński i Piotr Zientarski,
  - zaproszeni goście:
    - Kancelaria Prezesa Rady Ministrów:
      - radca w Departamencie Spraw Parlamentarnych Agnieszka Mordwińska;
    - przedstawiciele Biura Legislacyjnego w Kancelarii Senatu: Anna Michalak i Szymon Giderewicz.

Przebieg posiedzenia:

Ad. 1 Wyrok z dnia 16 grudnia 2009 r. (*sygn. akt K 49/07*) przedstawiła ekspert ds. legislacji Anna Michalak. Trybunał orzekł, że art. 2 pkt 2 ustawy w zakresie, w jakim pomija przesłankę deportacji (wywiezienia) do pracy przymusowej w granicach przedwojennego państwa polskiego, jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Zdaniem TK, sformułowane bardzo rygorystycznie przesłanki dostępu do świadczeń deportacyjnych w istotny sposób naruszają zasadę równości. Kryterium przekroczenia granic państwowych nie jest adekwatne do celu ustawy, którym było symboliczne zadośćuczynienie za pracę przymusową świadczoną na rzecz okupantów w szczególnie trudnych warunkach, spowodowanych oderwaniem od dotychczasowego otoczenia. Powoduje ono arbitralne zróżnicowanie prawa do świadczenia deportacyjnego. Osoby wywiezione do pracy przymusowej są bowiem dzielone na dalsze dwie kategorie, w zależności od tego, czy miejsce ich zamieszkania i miejsce wywiezienia dzieliła granica państwa polskiego, czy też nie. Tym samym cechą relewantną osób uprawnionych do świadczenia deportacyjnego jest nie tylko szczególna dolegliwość represji (wywiezienia do pracy przymusowej), lecz także sztuczne w istocie kryterium „geograficzne”. Zdaniem TK przywrócenie stanu zgodności z Konstytucją będzie wymagało określenia na nowo

definicji wywiezienia do pracy przymusowej, z uwzględnieniem ustaleń zawartych w omawianym wyroku. Jednocześnie interwencja powinna zostać podjęta w możliwie najkrótszym terminie z uwagi na wiek i sytuację osobistą ofiar tej represji, zwłaszcza że świadczenie deportacyjne jest świadczeniem osobistym i nie podlega dziedziczeniu.

TK nie miał przy tym zastrzeżeń, co do samej zasady, aby świadczenia otrzymywały tylko te osoby, wobec których obowiązek pracy przymusowej podczas II wojny światowej i tuż po jej zakończeniu przybierał szczególnie dotkliwą formę, tzn. był połączony z wysiedleniem (przymusową zmianą miejsca pobytu) i „wyrwaniem” z dotychczasowego środowiska.

Biuro Legislacyjne przygotowało projekt ustawy, który zakłada nadanie nowego brzmienia art. 2 pkt 2 i zastąpienie terminu „deportacja” wyrazem „wywiezienia”. Z uwagi na zbyt dużą liczbę w różnych w ustawach prób określania tego terminu, dodano nowy w art. 2 nowy pkt 3 określający że „wywiezienia” dotyczą przesiedlenia poza dotychczasowe miejsce zamieszkania do pracy przymusowej w granicach przedwojennego państwa polskiego na okres co najmniej 6 miesięcy, któremu towarzyszyła rozłąka z osobami bliskimi.

W czasie dyskusji Senator L.Kieres podkreślił, iż należy ostrożnie postępować przy określaniu jakichkolwiek definicji jak również duży nacisk położyć na uzyskanie opinii od środowisk kombatanckich, Urzędu ds. kombatanatów i osób represjonowanych, a także IPN-u.

Zastępca przewodniczącego komisji Bohdan Paszkowski przedstawił wniosek o podjęcie inicjatywy ustawodawczej mającej na celu wykonanie omawianego orzeczenia.

Komisja jednogłośnie przyjęła przedstawiony wniosek (5 głosów „za”).

Do reprezentowania komisji w dalszych pracach nad tym projektem ustawy został upoważniony senator Stanisław Gogacz.

Konkluzja Komisja wnosi o podjęcie inicjatywy ustawodawczej w tej sprawie.

Ad. 2 Anna Michalak z Biura Legislacyjnego poinformowała senatorów, iż w sprawie S 2/09 Trybunał 5 maja 2009 r. przedstawił Sejmowi – w celu zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej – uwagi dotyczące niezbędności podjęcia działań prawodawczych zmierzających do nowelizacji art. 42 § 2 k.k. u podstaw tej decyzji legło to, iż w wyniku wydania kilku orzeczeń Izby Karnej Sądu Najwyższego wykształciła się powszechna praktyka orzekania wobec nietrzeźwych rowerzystów – obok kary – dwu sankcji dodatkowych: obligatoryjnego zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych oraz – formalnie, fakultatywnego na podstawie art. 42 § 1 k.k., lecz w rzeczywistości orzekanego zawsze – zakazu jazdy rowerem.

Kierowców pojazdów mechanicznych oraz kierowców pojazdów niemechanicznych, czyli m.in. rowerzystów łączy istotna z punktu widzenia regulacji prawnej cecha wspólna jaką jest kierowanie pojazdem. Kwestionowany przepis art. 42 § 2 k.k., w kontekście jego stosowania wobec sprawców występków z art. 178a § 2 wraz z fakultatywnym środkiem karnym z art. 42 § 1 k.k., zdaniem Trybunału powoduje odstępstwo od zasady równości.

TK wielokrotnie podkreślał w swym orzecznictwie, że odstępstwa od zasady równości są dopuszczalne, jeżeli znajdują uzasadnienie w argumentach racjonalnych, proporcjonalnych i mających oparcie w innych normach, zasadach lub wartościach konstytucyjnych. Jednak, zdaniem TK, art. 42 § 2 k.k. w zakresie, w jakim prowadzi do surowszego karania sprawców występków z art. 178a § 2 k.k. niż sprawców występków z art. 178a § 1 k.k., nie spełnia, testu dopuszczalności wprowadzania odstępstw od zasady równości, ponieważ nie jest uzasadniony racjonalnymi argumentami i nie ma oparcia w innych normach, zasadach lub wartościach konstytucyjnych. Nie można również zgodzić się z poglądem, że kumulacja środków karnych przewidzianych w art. 42 § 1 i 2 k.k. uzasadniona jest koniecznością realizacji celu penalnego oraz celu prewencyjnego środka karnego, jakim jest zakaz prowadzenia pojazdów.

W związku z powyższym, Trybunał zasygnalizował Sejmowi potrzebę podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu zmiany obowiązującego stanu prawnego, w którym nietrzeźwi kierowcy pojazdów niemechanicznych poddawani są obligatoryjnie surowszym środkiem karnym niż nietrzeźwi kierowcy pojazdów mechanicznych.

W celu wykonania orzeczenia proponuje się, zgodnie ze postulatami doktryny w tej sprawie, rozszerzyć zakres podmiotowy zakazu orzekanego na podstawie art. 42 § 2 k.k. o inne pojazdy mechaniczne przez skreślenie słów „mechanicznych” w treści przepisu. W związku z powyższym, po nowelizacji, przepis art. 42 § 2 k.k. otrzymałby brzmienie: „§ 2. Sąd orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów albo pojazdów określonego rodzaju, jeżeli sprawca w czasie popełnienia

przestępstwa wymienionego w § 1 był w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia określonego w art. 173, 174 lub 177.”.

Wobec tego przewodniczący komisji Bohdan Paszkowski przedstawił wniosek o podjęcie inicjatywy ustawodawczej mającej na celu wykonanie tego wyroku. Komisja jednogłośnie przyjęła przedstawiony wniosek (5 głosów „za”).

Do reprezentowania komisji w dalszych pracach nad tym projektem ustawy został upoważniony senator Leon Kieres.

Konkluzja Komisja wnosi o podjęcie inicjatywy ustawodawczej w tej sprawie.

Ad. 3 Anna Michalak z Biura Legislacyjnego wskazała, iż w sprawie SK 34/08, w wyroku z 8 grudnia 2009 r., Trybunał orzekł, że art. 5 ustawy o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw w zakresie, w jakim wyłącza skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem orzeczenia sądu wyrządzającego szkodę, które stało się prawomocne po dniu wejścia w życie Konstytucji, jest niezgodny z art. 77 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji. Zdaniem Trybunału zaskarżony przepis uniemożliwiał realizację – opartego na art. 417 k.c. w związku z art. 77 ust. 1 konstytucji – roszczenia odszkodowawczego przez to, że ograniczał zakres czasowy skargi o stwierdzenie niezgodności orzeczenia z prawem jedynie do orzeczeń, które stały się prawomocne po 1 września 2004 r. Od 17 października 1997 r. do 1 września 2004 r. brak było uniwersalnego i powszechnego instrumentu procesowego umożliwiającego stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnych orzeczeń. W konsekwencji, Trybunał uznał, że zaskarżony przepis zamyka poszkodowanym drogę sądową i zarazem pozbawia ich prawa do prawidłowo ukształtowanej procedury sądowej oraz prawa do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia sądu odszkodowawczego. Od 17 października 1997 r. do 1 września 2004 r. poszkodowani nie mogli bowiem efektywnie korzystać z przysługującego im prawa do sądu w zakresie postępowania odszkodowawczego.

Zakresowa formuła wyroku umożliwia osobom, które przy spełnieniu przesłanek wynikających z art. 4241 – 42412 k.p.c. legitymują się orzeczeniem, które stało się prawomocne po wejściu w życie Konstytucji RP, dostęp do sądu w trybie wznowienia postępowania, celem uzyskania stosownego stwierdzenia niezgodności z prawem orzeczenia dla potrzeb postępowania odszkodowawczego w związku z czym, wyrok nie wymaga wykonania.

Mając powyższe na uwadze zastępca przewodniczącego komisji Bohdan Paszkowski zaproponował, aby komisja nie wносиła o podjęcie inicjatywy ustawodawczej w sprawie wykonania tego wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Komisja jednogłośnie (5 głosów „za”) przyjęła przedstawiony wniosek.

Konkluzja Komisja nie będzie wносиć o podjęcie inicjatywy ustawodawczej w tej sprawie.

W posiedzeniu komisji nie uczestniczyły osoby wykonujące działalność lobbingową.